

UTJECAJ POZNAVANJA ŽRTVE ILI POČINITELJA KAZNENOG DJELA NA STAVOVE PREMA OSUĐENICIMA S OBZIROM NA DOB ISPITANIKA

MAJA KLABUČAR*

Primljeno: travanj 2003.
Prihvaćeno: svibanj 2003.

Prethodno priopćenje
UDK: 343.9

Cilj ovog rada je ispitati utjecaj poznavanja žrtve ili počinitelja kaznenog djela na stavove prema osuđenima te s obzirom na to, usporediti stavove ispitanika unutar različitih dobnih skupina. Ispitivanje je provedeno na uzorku od 2133 ispitanika odabranih metodom slučajnih brojeva na području Republike Hrvatske. Podaci su obrađeni na razini deskriptivne analize i analize varijance. Postavljene su dvije hipoteze. Očekivalo se da će ispitanici koji poznaju nekog počinitelja zločina imati pozitivnije stavove prema osuđenima, što je i potvrđeno. Također, očekivalo se da će oni koji poznaju neku žrtvu zločina imati negativnije stavove, no došlo se do suprotnih zaključaka. Rezultati općenito pokazuju vrlo pozitivne stavove prema osuđenima i rehabilitativnu usmjerenost javnosti.

Ključne riječi: stavovi, dob, poznavanje, žrtva, počinitelj

Uvod

Stavovi su predmet proučavanja socijalne psihologije. Njima su se bavili mnogi autori (Witting, Belkin, 1998; Petz i sur., 1992; Bogardus, 1941; Zvonarević, 1981; Krech, Crutchfield i Ballachey, 1962. i dr.), pa sukladno tome nalazimo i različite definicije stavova. Sve definicije, međutim sadrže iste tri bitne karakteristike stava: stečenost, relativnu trajnost i tendenciju pozitivnog i negativnog reagiranja.

Stavovi pojedinca značajno su povezani s njegovim ponašanjem, odnosno pojedinac se ponaša u skladu sa svojim stavovima. Upravo zbog toga postoji veliki interes da se ispitivanjem stavova pokuša objasniti i predvidjeti ponašanje ili čak utjecati na ponašanje mijenjanjem stavova, pa su i razrađeni različiti instrumenti za mjerenje stavova. Dva su instrumenta najčešće upotrebljavana: ispitivanje javnog mnijenja i skale za ispitivanje stavova (Witting, Belkin, 1998). Bogardus (1941) definira javno mnijenje kao jedinstveno mišljenje cijelog niza osoba u nekoj grupi. Autor ističe da povoljno javno mišljenje o nečemu daje vrijednost tom objektu, ono čemu je javnost naklonjena postaje vrijedno i poštivano, te je stoga

razumljivo zanimanje znanstvenika za stavove javnosti prema mnogim temama, pa tako i prema osuđenima i njihovoj rehabilitaciji.

Stavovi prema kažnjavanju

Još od ranih '70-ih i Martinsonove izjave "ništa ne funkcionira" (1974; prema Cullen, Skovron, Scott, Burton, 1990), rehabilitativni model susreće se s odbijanjem i napadom od strane teoretičara i političara (Allen, 1981; Cullen, Gilbert, 1982; Currie, 1985; prema Cullen, Skovron, Scott, Burton, 1990). No, usprkos neumljivim napadima na tretman, različite studije indicirale su da javnost nastavlja vjerovati da počinitelji ne bi trebali biti samo kažnjeni, nego i rehabilitirani (Cullen, Cullen, Wozniak, 1988; Cullen, Goldeni, Cullen, 1983; Public Agenda Foundation, 1987; Steinhart, 1988; prema Cullen, Skovron, Scott, Burton, 1990).

Najviše takvih istraživanja rađeno je u američkim zemljama, a pomalo je začudna malobrojnost istraživanja stavova javnosti o počiniteljima kaznenih djela i mogućnostima njihove rehabilitacije u zapadnim zemljama, s obzirom da su osuđene osobe u praksi zapadnih zemalja već odavno uključene u raznim oblicima

* Osnovna škola grofa Janka Draškovića, Zagreb